

Μισαριστεία, δόγμα των «προοδευτικών».

του Πέτρου Ι. Παραρά

Στις φιλελεύθερες δημοκρατίες με συνταγματικώς κατοχυρωμένα τα ατομικά και κοινωνικά δικαιώματα, οι κυβερνήσεις, και ευρύτερα οι ασκούντες την πολιτική εξουσία, είναι αυτοί που λαμβάνουν υποχρεωτικώς όλα τα κατάλληλα μέτρα, προκειμένου να εξασφαλισθεί η επιβίωση των εν κοινωνία ατόμων. Παράλληλα όμως οι κυβερνήσεις έχουν και την ευθύνη για τη συνεχή βελτίωση και αναβάθμιση του κοινωνικού συνόλου, εξυπηρετούντες με τον τρόπο αυτό το δημόσιο και κοινωνικό συμφέρον. Στόχος της κυβέρνησης πρέπει να είναι η διαρκής προσπάθεια για την επίτευξη της «σταδιακής ανοδικής κοινωνικής κινητικότητας».

Όμως, στις κρατικές αυτές "υποχρεώσεις" δεσμεύονται και οι πολίτες προς εκπλήρωση του χρέους της "κοινωνικής" (οικονομική ή υγειονομική κρίση) και "εθνικής" (υποχρεωτική συμμετοχή στην άμυνα της Πατρίδος) αλληλεγγύης. Αυτή είναι η "επιβαλλόμενη αλληλεγγύη", του άρθρ. 25 παρ.4Σ, βλ. Π. Παραρά, Οικονομική ελευθερία, Άρθρ.5 παρ. 1 Συντ., Σάκκ., 2019, σελ. 236 επ.

Πέραν όμως των συνταγματικών υποχρεώσεων που επιβάλλονται στα άτομα λόγω της ως άνω αλληλεγγύης, δεν αποκλείεται το άτομο, στο πλαίσιο της κοινωνικής ζωής που με άλλους διάγει, να θελήσει να δεσμευθεί και "αυτοβούλως", λόγω αγάπης ή φιλανθρωπίας προς τον πλησίον και χωρίς να υπάρχει κάποια νομική δέσμευση, εφόσον αντιλαμβάνεται ότι έχει καθήκον να προσφέρει στον συνάνθρωπο κάποια βοήθεια, με την ευρύτερη έννοια του όρου, που φαίνεται ότι ο ευεργετούμενος την έχει ανάγκη. Αυτή είναι η "οικειοθελής" αλληλεγγύη (καλούμενη "αδελφосύνη" -fraternité) που συνάγεται ευχερώς από τα άρθρ. 5 παρ. 1, 25 παρ. 4 και 109 Συντ. στα οποία προβλέπεται η ευχέρεια συμμετοχής του καθενός στην κοινωνική ζωή της Χώρας.

Όταν όμως το Κράτος δεν αποδέχεται εθελοντική ή άλλη πράξη δωρεάς ή φιλανθρωπίας, χωρίς να συντρέχει αποτρεπτικός ή άλλος λόγος δημοσίου συμφέροντος, τότε υπάρχει παράβαση των άρθρων 5 παρ. 1 και 25 παρ. 4Σ. Στις διατάξεις αυτές βρίσκει ευθέως έρεισμα ο "κοινωνικός φιλελευθερισμός" (είναι το πολιτικό σύστημα που ισχύει στην Ελλάδα), ο οποίος όχι μόνο δεν αποκρούει αλλά συμπορεύεται απόλυτα με εκδηλώσεις αδελφосύνης. Άρα και η ιδιωτική πρωτοβουλία είναι αρωγός στην αναβάθμιση του κοινωνικού συνόλου. Και η έννοια λοιπόν της "αδελφосύνης" είναι "συνταγματικός κανόνας", αφού συνάγεται από ειδικότερες συνταγματικές διατάξεις, όπως άλλωστε πρόσφατα

δέχθηκε, για πρώτη φορά, και το γαλλικό "Συνταγματικό Συμβούλιο" (απόφ. *Cédric* n° 2018-717/718 QPC της 6^{ης} Ιουλίου 2018, Πρόεδρος Laurent Fabius).

Ειδικότερα δε, στην έννοια της "αδελφосύνης" στεγάζονται, κατά την ορθότερη άποψη, και άλλες παρεμφερείς συνδηλώσεις, όπως είναι η φιλοξενία, ο αλτρουισμός, η αγάπη προς τον πλησίον (*caritas*), ο εθελοντισμός, η γενναιοδωρία, ιδίως η ανεκτικότητα κλπ. Οι επιδιδόμενοι δε σε δραστηριότητες "αδελφосύνης", ασκούν συνταγματικό δικαίωμα που δεν αποκλείεται να προβλέπεται και σε ειδική διάταξη νόμου, οπότε παράκαμψη εφαρμογής του σημαίνει αντισυνταγματικότητα, πχ. ο εθελοντισμός (βλ. στον Χαρ. Ανθόπουλο, *Εθελοντισμός*, 2000).

Στο σημείο όμως αυτό γεννάται σημαντική πολιτική αντιδικία. Ο φιλελεύθερος χώρος δεν απορρίπτει εκφάνσεις αδελφосύνης προς τον συνάνθρωπο, αφού κατ' ουσίαν ασκείται εδώ ευχέρεια, συνταγματικά καλυπτόμενη. Αντίθετα, ο αριστερός χώρος, που μάχεται προεχόντως υπέρ της ισότητας (όλοι ίσοι= καθοδική κοινωνική κινητικότητα) αντιτίθεται στις κύριες εκδηλώσεις αδελφосύνης με το εξής σκεπτικό: Ο ευεργέτης προϋποθέτει, κατά κανόνα, οικονομική και κοινωνική υπεροχή σε σχέση με τον ευεργετούμενο, άρα υπάρχει ανισότητα μεταξύ τους, πολλοί λοιπόν μάχονται την ευεργεσία, στοχεύοντας έτσι στη δήθεν αποκατάσταση της ισότητας! Άλλα παραδείγματα υπέρ του εξισωτισμού: άρνηση για την ίδρυση ιδιωτικών σχολείων (άρθρ. 16παρ.8Σ), ώστε όλοι να μαθαίνουν τα ίδια στα δημόσια σχολεία: ακυρωτ. απόφ. ΣΕ 1286/84, πάγια νομολογία. Επίσης, απόρριψη αίτησης για άδεια σύστασης οίκου ευγηρίας, με την σκέψη ότι : « η περίθαλψη ηλικιωμένων και κατάκοιτων ατόμων αποτελεί καθήκον μόνον της πολιτείας»: ακυρωτ. ΣΕ 4485/86. Παλαιότεροι δε παιδαγωγοί προέτρεπαν τους καθηγητές να βαθμολογούν με χαμηλότερους βαθμούς τους άριστους, ώστε σιγά-σιγά να επέρχεται εξίσωση όλων! Πρβλ. στην Sophie Coignard, " Η τυραννία της μετριότητας", 2022, η οποία μεταδίδει (σελ. 19) ότι ο Donald Trump, σε προεκλογικό λόγο του το 2016 στη Νεβάδα, δήλωσε ότι «αγαπώ εκείνους που δεν έχουν διπλώματα» και όλο το πλήθος τον χειροκρότησε!

Πρόσφατο όμως παράδειγμα ξεπέρασε όλα τα προηγούμενα: Πρόκειται για δωρεά 160 εκατ. ευρώ από το ίδρυμα Ωνάση, που αναφέρεται σε 22 σχολεία τα οποία θα λειτουργούν σε ευάλωτες γειτονιές και πρέπει να ανακαινισθούν και να γίνουν πρότυπα. Στη Βουλή ψηφίστηκε ο σχετικός νόμος (Ν.5174/2025, φ. 12 Α', βλ. και άρθρ. 109 Σ), αλλά μόνον από τη Ν.Δ., το Πασόκ και την Πλεύση Ελευθερίας, ενώ τα υπόλοιπα κόμματα, κυρίως αριστερά, καταψήφισαν, υποστηρίζοντας ότι τα πρότυπα αυτά ωνάσεια σχολεία θα δημιουργούσαν ακόμη περισσότερες ανισότητες! Όλοι λοιπόν να μαθαίνουμε λιγότερα, διότι το μέτριο πνεύμα υπόκειται ευκολότερα στον έξωθεν τιθέμενο κανόνα! Είναι λοιπόν σαφές ότι ο αριστερός χώρος δεν δέχεται την αδελφосύνη, καίτοι εκφάνσεις αυτής προστατεύονται από το Σύνταγμα.

Πέτρος Ι. Παραράς

Καθηγητής Συνταγματικού Δικαίου

Επίτιμος Αντιπρόεδρος ΣτΕ